

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus I. Prooemialis De Principiis communibus Doctrinae Moralis,
Conscientia, Actu Humano, Et Peccato In Genere

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio V. De Conscientia Scrupulosa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59488)

cidii patrati, & solum de cooperationis sufficientia dubitatur: ergo non sunt extendendi ad casum quo de ipso corpore delicti, seu homicidio secus ambigitur.

SECTIO V.

De Conscientia scrupulosa.

SUMMARIUM.

100. Conscientia scrupulosa, seu scrupulus definitur
101. Quod sit, inani ratione nixa
102. Apprehensio (proprie loquendo)
103. Indeque natus timor, & anxietas mentis,
104. Alicubi peccatum esse, vel fuisse, ubi revera nihil est.
105. Contra scrupulum proprie dictum, quibus potestatem tenetur operari immediate & directe.
106. Contra scrupulum vero late sumptum mediate tenetur.
107. Remedium generale, & efficax contra scrupulos.
108. Objectio seu scrupulus generalis scrupulorum.

ASSERTIO XIV.

ICO Conscientia scrupulosa, seu Scrupulus dicitur, quod instar scrupuli, seu lapilli calcis inclusi, pedemque vexantis, animo inclusum vexet & agitet) est inani ratione nixa apprehensio, indeque natus timor & anxietas mentis, alicubi peccatum esse vel fuisse, ubi revera nihil est. Ex comuni DD. Voce tantum differunt, rebus coincidunt diversae aliorum definitiones: Ut per S. Antonini p. I, tit. 3. c. 10. §. 9. Est quaedam vacillatio cum formidine ex debilibus conjecturis &c. Vasq. hic. disp. 67. c. 2. Esse levem quantum suspicionem seu existimationem ex levis rationibus, seu fundamentis. Marchant. Tit. 1. traët. 5. Tit. 6. q. 1. Est anxietas & titulus

mentis conscientiam torquens & turbatam red-
dens ex levibus, & incertis conjecturis. Clarius
& expeditior est nostra definitio, cujus breviter
hac esto *Explicatio*

§. I.

Est inani ratione nixa, seu ut alii loquuntur:
Ex debilibus, levibus, incertis conjecturis, ra-
tionibus, fundamentis. Ex quo capite tripliciter
potest fieri scrupulus. I. Cum iudicio determi-
nato aliquid esse peccatum, quod revera non est.
Quod iudicium falsum, quatenus ex inani mo-
tivo procedit, animumque affligit, & anxiat, po-
test sane dici scrupulus, vel conscientia scrupu-
losa, late loquendo: proprie vero est conscientia
erronea vincibilis, uti advertit etiam S. Ignatius in
fine libelli Exercitiorum de Scrupulosis II. Potest
fieri scrupulus cum vero dubio pratico, sitne hoc
peccatum, nec ne, ex inani motivo, suspicando
forte esse peccatum, absque ullo determinato ju-
dicio, quod sit, vel non sit peccatum. Et sic rursus
est scrupulus late sumptus, proprie autem est du-
bium, vel conscientia dubia. III. Et proprie, sit
scrupulus, cum, habito vel sufficienter proposito
iudicio determinato, aliquid non esse peccatum,
sola ex levi motivo apprehensione peccati mens
anxiatur & timet, forte esse peccatum. Et hinc
dicitur.

§. II.

Inani ratione nixa apprehensio. Scrupulus enim
vel conscientia scrupulosa proprie dicenda est,
quando intellectus neque determinate iudicat:
neque

neque dubitat practicè aliquid esse peccatum, potius habito iudicio non esse peccatum, apprehensione, vel suspitione mali ex inamativo, titubat, fluctuat, anxie formidat esse vel peccatum, v. g. *forte se consensisse tali suggestioni &c.* Uti bene advertit Greg. de Valentia l. 2. q. 14. pu. 4. dicens: Etsi scrupulus non quam accipiatur tam pro dubitatione de malum quam pro opinione, quod aliquid sit malum: men propriè conscientiam scrupulosam nihil esse, quam anxiam quandam formidinem, ne rē idipsum sit malum, quod tamen licitum estimatur. Ratio sumenda est ex communi estimatione hominum, scrupulum propriè ita intelligitium. Unde rectè notat Layman hic c. 6. n. 1. *Scrupulum hominis vere scrupulosi esse, si contra sapientium, imò & proprium iudicium, tale quid pingere peccatum non esse, nihilominus inquietum.* Solà scilicet apprehensione mali timens, & formidans, ne fortè peccet, aut peccarit. Unde scrupulosi plerumque in aliena causa rectè iudicant, & alios absolvere à peccato at verò, si idem casus ipsis eveniat, statim formidare incipiunt peccatum subesse. Et jam hinc tibi debet differentia conscientie scrupulosa ab aliis conscientis hactenus explicatis.

§. III.

103 **I**ndéque natus metus, seu anxietas mentis. Quamvis enim, secundum omnes conscientias scrupulosa, seu scrupulus formaliter & principaliter consistat in actu intellectus modo ex-

catō, non tamen in eo sistit, sed completè consistit in tali intellectūs apprehensione, suspitione, vacillatione, seu titubatione alicubi peccatum esse, quatenus simul in voluntate causat, & conjunctum habet metum, formidinem, anxietatem, &c. de eodem peccato. Unde scrupulus adæquate sumptus, spectat ad utramque potentiam, intellectum scilicet & voluntatem. Quâ ratione rectè intelligitur doctrina verissima Cajetani tom. I. opusc. Tract. 31. Resp. 13. dub. 7. *Scrupulum contingere posse, aliquando ex parte appetitūs, uti evenit, quando quis timet in aliquo actu peccare, & ignorat causam:* (ex sola nimirum præviâ vanâ apprehensione mali, sæpè enim scrupulosus non potest reddere rationem vel motivum timoris & anxietatis suæ.) *Aliquando ex parte rationis, cum oritur ex aliqua ratione apprehensa & apparente: inani tamen, levi, futili.*

§. IV.

Alicubi peccatum esse, vel fuisse, ubi reverà nihil est. Sicut enim quælibet conscientia, ita & scrupulosa, quamvis principaliter versetur circa actiones hinc & nunc exercendas, tamen, hæc maximè, se extendit ad actiones etiam præteritas: dum scilicet inaniter apprehendit, & anxie metuit, fortè se peccasse, fortè suggestioni consentisse, fortè alicubi peccatum fuisse, fortè peccata præterita nondum remissa esse, etiam post debita adhibita remedia: fortè ipsa media doloris, confessionis, non sufficienter adhibita fuisse. Quem actum communiter remorsum scrupulosum

sum vocant, & plerumque vitiosus est. Sic be-
 advertit Vasquez. cit. disp. 67. c. 2. n. 8. Sunt
 qui nimirum scrupulosi circa praterita peccata
 futuris autem cavendis parum solliciti. In que-
 sensum etiam verissime dixit Sylvester. v. scrup-
 losus initio. *Scrupulosus est duplex. Quidam*
est scrupulosus in recognoscendis peccatis prater-
itis, & timoratus in vitandis futuris; & iste
niter bene finit. Quidam vero est scrupulosus in
recognoscendis prateritis, & in cavendis futuris
negligens & efferratus; & iste videtur aterna
nationi propinquus. Hac ille.

ASSERTIO XV.

105 **Q**uilibet licite potest, & tenetur sapere
 rari contra conscientiam scrupulosam
 scrupulum proprie dictum etiam immediate &
 recte: mediate vero solum contra scrupulum
 te sumptum: nimirum deposito potius scrupu-
 lo judicio vel dubio pratico, & formato con-
 trario judicio pratico, quod liceat ita operari.
 Ex communi doctrina Navarr. c. 27. num. 20.
 Sanch. l. 1. Moral. c. 10. num. 80. Layman c.
 c. 6. n. 2. Marchant. cit. q. 2. Sumitur ex
 quisitionis, de sententia Excomm. Ubi, quatenus
 an conjux scrupulum habens de validitate Mat-
 monii teneatur abstinere ab ejus usu; respon-
 dit ultimum Pontifex: *Conscientia levis & temeraria*
credulitatis explosa, potest non solum relaxare
decreta, sed etiam exigere debitum con-
jugale.

§. I.

Contra scrupulum propriè dictum immediatè & directè agendum.

Ratio patet ex definitione. Conscientia enim 106
scrupulosa seu scrupulus propriè dictus est
solum inani ratione nixa apprehensio, indeque
natus metus, aliquid esse peccatum, v. g. come-
dere die festo ante Sacrum auditum: cum qua
vana apprehensione, & formidine stare potest, imò
plerumque de facto stat. iudicium prudens oppo-
situm, non esse peccatum: atqui rectâ ratione uti-
que potius sequendum est in operatione iudicium
prudens, quam vana apprehensio contraria: ergo
semper licitè operamur contra scrupulum pro-
priè dictum, etiam immediatè & directè, nimi-
rum adhuc stantem & quantumlibet remurma-
rantem: imò plerumque scrupulosus tenetur ita
contra operari ad liberandum se à periculis & mo-
lestiis scrupulorum, quas ordinariè experiun-
tur scrupulosi; Uti sunt anxietates perpetuæ, tædia
rerum spiritualium, pericula desperationis vel
amentia, &c.

§. II.

*Contra scrupulum latè sumptum, mediatè
tantùm agendum.*

Scrupulus enim latè sumptus, quo nimirum 107
intellectus ex inani motivo determinate judi-
cat, vel practicè dubitat aliquid esse peccatum
(jam dictum est n. 101.) non est propriè conscien-
tia scrupulosa, sed spectat ad conscientiam erro-
neam,

neam, vel dubiam; contra quas quamdiu duræ
 nunquam licet operari: alioquin peccatur
 rationem iudicii vel dubii: prius ergo deponen-
 dum est inane illud iudicium vel dubium, & in
 mandum contrarium iudicium practicum, &
 esse peccatum, &c. atque ita mediatè contra
 pulum operandum. Eadem ratione à fortiori
 quâ *sect. 3. & sect. 4.* supra diximus contra opi-
 nem etiam probabiliozem, & contra dubium
 culativum, practicè resolvendum & operandum
 esse. Advertit tamen rectè *Marchant. l. 1. c. 1.*
 factum non esse facile credendum scrupulosum
 etsi affirmet, se ex determinato iudicio, vel
 iudicio dubio operatos esse, aut consensisse &c.
 cut enim in uno turbati sunt, ita etiam tur-
 potuerunt in alio.

§. III.

Remedium generale scrupulorum.

108 **E**fficacissimum, & ferè unicum contra
 pulos remedium est, ut scrupulosus iudicium
 ac consilio docti & experti Confessarii vel Do-
 ctoris sui, non obstantibus quibuscunque mo-
 bus, & trepidantis rationis suæ argumentis, in-
 nind se subjiciat, & acquiescat, iudicium ac opi-
 tionem suam audacter conformet, fortiter agat,
 ac velut agonizet contra scrupulos suos, donec
 tandem subsidant & cessent. Ita uno ore con-
 lunt Doctores. *Ratio est:* Quia quilibet in
 pria causa solet esse cæcus. Ergo persuadetur
 scrupulosus, quod unusquisque consilio Con-

farii sui, vel alterius viri docti ac probi tuto acquiescere possit. Addit rectè Navarrus *l. 5. Consil. 2. de pœnit. & remiss.* Postquam scrupulosus unius Confessarii, vel boni viri responsum, vel exemplum accepit, quòd non debeat alios consulere, ne animum assuescat ad anxietates inutiles diutius fovendas. Unde & Confessarius scrupuloli curam gerens. 1. Ante omnia exigat promissionem firmam suis consiliis acquiescendi, & obtemperandi. 2. Doceat, certitudinem moralem requiri ad actiones humanas præsertim peccaminosas: unde nunquam judicandum, aliquid esse peccatum mortale, aut se in peccatum consensisse, nisi id certò constet. Sententias item laxiores, dummodò probabiles judicet, proponat, juxta dicta supra *num. 48.* 3. Non permittat Confessiones repetere, nisi afferat defectum certum, de quo quasi jurare possit Pœnitens: Esto enim fuisset aliquis defectus, non tamen teneretur cum tanto suo damno omnimodam Confessionis integritatem procurare, cum ab ea minores interdum difficultates excusent, uti cum Coninck notat Laym. *cit. c. 6. n. 2. remed. 64.* Doceat scrupulosum, juxta consilium Sap. 6. *Sentire de Domino in bonitate.* Neque existimare, eum Legislatorem tam rigidum & durum, ut bonæ voluntatis hominibus peccata adscribat, & pœnas decernat, nisi certò se reos sciant. Neque Deum vel Ecclesiam suis præceptis efficere velle, ut homo in tantas anxietates, & denique in stultitiam

tiam, vel desperationem cadat, quod scrupulo denique contingit, &c. Sed contra hæc est

§. IV.

Scrupulus generalis scrupulosorum.

109 **A** Junt: *Si morti proximus essem, non auderem cum hoc scrupulo, saltem non confesserer, & coram Judice severissimo comparere.* Confirmant. D. Gregorius Epist. ad S. Augustinum Anglorum Episcopum, ait: *Bonarum est, ibi etiam culpas agnoscere, ubi culpa est.* I. Respondet Sylveſter V. scrupulosus. 3. *In illo articulo multa faceret homo, quæ necesse non est, neque expedit facere in vita: homo tandem desperaret, vel fatuus fieret.* Sanch. autem l. I. *Moral. c. 10. n. 81.* respondet, etiam in illo articulo consultius scrupulosi, ut scrupulos contemnant: quod licet neque Judex justus judicaturus est. dictum D. Gregorii respondent *Navarrus, & alii*: *Esse id quidem signum animi ad beatitudinem propensi, per se tamen bonum non esse, scientiæ, atque judicii defectum.* 4. Aliter respondet Layman. *cit. S. Gregorium* ibi non culpæ intelligere quemlibet defectum, quem se ipso homo, agnoscere ac verecundari potest. Nam proposita erat quæstio, utrum mulier, menstrua patitur, ad Ecclesiam & S. Communionem accedere possit? Respondet Gregorius: *ex veneratione magna percipere non præsumenda est, sed si percipiat, non judicanda.*

narum quippe mentium est, ibi etiam aliquo modo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est. Quia saepe sine culpa agitur, quod venit ex culpa. Unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est, ut esuriamus. Hæc Sanctus Doctor. Non ergo locutus fuit de culpa peccati propriè dicta. Denique ultra conscientiam scrupulosam, aliam assignant dictam fatuam, vel hypochondriacam: & nihil aliud est, quàm fatuitas mentis & delirium partiale, ex pravo humore vel alia mala dispositione cerebri proveniens, quâ homo in fatuos discursus & actiones prorumpit. Exempla nimis nota. Verùm hæc ex Theologia ableganda est ad Scholas Medicorum.

CAPUT I.

DE

ACTUS HUMANI

Natura, Requisitis, & Impeditivis.

SUMMARIUM.

1. Actus humani Descriptio.
2. Actus humanus, liber, moralis, in re coincidunt, & solummodo diverso respectu differunt.
3. Debet esse actus creatura rationalis.
4. Ad actum humanum quatuor requiruntur.

ASSERTIO I.

Actus humanus est Actus creaturae rationalis.

L 3

lis,